

УДК 821.163.3.09”18”(049.3)
УДК 811.163.3”18”(049.3)
УДК 323.1(=163.3)”18”(049.3)
УДК 80(=163.3)(049.3)

Анастасија Ѓурчинова

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
agiurcinova@flf.ukim.edu.mk

Лидија Капушевска-Дракулевска

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
l.drakulevska@flf.ukim.edu.mk

Бобан Карапејовски

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
karapejovski@flf.ukim.edu.mk

**ОД АРХИВА ДО ПУБЛИКАЦИЈА
(КОН VI ТОМ ОД КРИТИЧКОТО ИЗДАНИЕ НА БЛАЖЕ
КОНЕСКИ)**

Клучни зборови: Блаже Конески, Милан Ѓурчинов, архив, меморија.

Неколку воведни белешки: архив/документ/меморија

„Архив. Установа каде што се примаат, се проучуваат и се чуваат стари документи.“

„Документ. (...) Веродостоен податок, факт што сведочи за нешто, што има историска важност.“

„Меморија. 1. Паметење, помнење, сеќавање. 2. Дел од компјутерот во кој се складираат податоци.“

Толковен речник на македонскиот јазик

Во својата култна, сега веќе класична книга – 1984 – Џорџ Орвел опишува машина за сецкање која треба да ги уништи сите неподобни сеќавања. Оваа застрашувачка фикционална (утописка) визија не е многу далеку од историската вистина на нашето совремие: живееме во дигитална доба, кога меморијата, како никогаш досега, најмасовно се изделува од нас и продолжува да *прои́екува* некако сосема независно од нас, зашто виртуелните медиуми и светот на информациите се лишени од човековото искуство; „компјутерот складира, не меморира“ (Остен 2005: 94).

Органичката меморија, која се темели врз природните човечки способности: психички, интелектуални, телесни..., сè повеќе се повлекува на маргините и изгледа како излишна, анахрона постапка во споредба со суверената моќ на електронските медиуми. А, „човекот, всушност, е човек само тогаш кога се сеќава“ – гласи варијацијата на една позната Шилерова изрека.

Уметноста на меморијата како *мехне* и како дисциплина со своја традиција уште од легендата за грчкиот лиричар Симонид од Мелика, втемелувачот на мнемотехниката (легенда, која, патем речено, упатува на генезата на *ars memoriae* од култот кон предците и тажачките), се смета за јадро на културата. Со други зборови, културата на сеќавањето е услов за хуманистичката и идентитетска димензија на човековата егзистенција.

За традиционални институции или места на меморијата се сметаат архивот, библиотеката, музејот, театарот... Според Мишел Фуко, музејот и библиотеката се хетеротопии, „реални ефективни места“ во една култура/цивилизација, конципирани спротивно на утопиите (локации без реално место). Музејот и библиотеката, вели Фуко, се базираат на идејата „сè да се акумулира“, „да се конституира еден вид општа архива“, т.е. на волјата „во едно место да се затворат сите времиња, сите епохи, сите форми, сите вкусови“ или „да се конституира едно место на сите времиња кое самото ќе биде вон времето и недостапно за неговите челюсти“. Поради тој проект на музеите и библиотеките како „еден вид постојана и недефинирана акумулација на времето во неподвижно место“, Фуко ги нарекува уште и „хетеротопии на времето“ или „хетерохронии“ (Фуко 2007: 40–41).

Несомнено, меморијата е еден вид патување во времето и во просторот. И, додека историчарите ги користат архивите како документирани извори на минатото, писателите се навраќаат на местата на меморија како културни артефакти што преку минатото ја воведуваат иднината во

сегашноста. „Целото сеќавање (како компонента на меморијата) е индивидуално и неповторливо“ (Сонтаг 2006: 87), но од друга страна, поединецот е истетовиран и со меморијата на заедницата на која ѝ припаѓа: народ, раса, етнос, култура, традиција, историја..., како и со меморијата на целото човештво, во крајна инстанција. Може да се рече дека е меморијата нашата колективна „сенка“, која нè обврзува на едно покреативно соочување со минатото. Оттаму и синтагмата *културно ѝаменење*, кое го подразбира минатото институционализирано во содржини како дел на културата (Assmann 2008). Содржина на културното паметење е сè она што останало во една култура како трага од минатото (во деридовска смисла). Се разбира, некои траги имаат привилегирано, респектабилно место во културното паметење. Обично, тоа се фигури што се стожерна, темелна оска на културниот идентитет на некоја заедница. Во оваа смисла, повикувајќи се на една изјава на Блаже Ристовски за тоа дека „во секој народ и во секоја култура постојат каријатиди што го држат сводот на духовната и на материјалната градба на историјата“, Ана Мариноска со право ќе констатира дека Блаже Конески е една од каријатидите што го држи сводот на македонската јазично-литерарна и културно-национална историја (Мариноска 2021).

Блаже Конески влегува во „златниот фонд“ (да се послужиме со неговиот речник) на македонската културна историја и меморија. Тој, повеќекратно, и како творец и како научник, учествува во дискурзивниот простор на нашата национална култура. Токму преку неговата книга *Македонскиот XIX век*, за која станува збор во ова наше истражување, се премостуваат минатото, сегашноста и иднината. Со други зборови, духовното општење со традицијата значи нејзина актуализација (омилен термин на нашиот Конески) низ современоста на авторот, исто онака како што неговата современост се универзализира низ елементите на традицијата. Во оваа смисла, Конески, во разговорите со Цане Андреевски, по повод прашањето за меморијата на една нација, ќе изјави:

За мене, во еден мал народ, ѝособна важност ѝ има ѝаа духовна култура, ѝо ѝпросѝаѝа ѝричина ѝѝо малиот народ не расѝолаѓа со ѝакви средсѝва и можностѝи, ниѝи со ѝакви шанси да создава неѝѝо во другѝите обласѝи, да создава неѝѝо ѝака ѝоломо како ѝѝо ѝоа можат ѝоѓолемитѝе колекѝивни. (...) [Но] само ако ја доживуваме како жива дејностѝ. А, ако

ја доживуваме како политичка програма, тогаш е тоа средство за измама, за воздејство врз проситието. Меѓутоа, ако творечки ја доживуваме [духовната култура], ако она што е наше историско сеќавање не доведува до тоа самието да произведе нешто ново како културна вредност, тогаш е тоа потврда дека се работи за една жива и плодоносна традиција (Андреевски 2020: 342).

За актуализацијата, Впрочем, Конески ќе запише и дека:

Тоа што овде и најаму ќе не интересира е силата на актуализација.

Идејата е позајмена од прашката школа, во рамките на која таа најде примена спрема речевата (јазичната) дејност. Според Б. Хавранек јазичните искази подлежат на автоматизација. Спротивно се јавува спремежост на актуализација: исказите на некој начин се освежуваат, добиваат во својата експресивност тоа што се остварува од русинската изразување. Јасно е дека тоа станува особено во уметничката реч. Меѓутоа, поимот на актуализација ние сакаме овде да го прошириме, излегувајќи дури од границите на речевата дејност.

Потребата за освежување, обновување, актуализирање претставува основна потреба на човечкото суштество, кое знае што значи то сува голтка студена вода. (Конески 2018: 34–35).

За Целокупните дела на Конески (критичко издание)

Иако делото на Конески е исклучително живо и повеќекратно предмет на интерес во македонската лингвистичка и книжевна јавност, сепак, еден од најголемите потфати во однос на негово фиксирање, поставување основа за натамошна обработка и истражување беше покренувањето на критичко издание на неговите целокупни дела. Во 2011 г., кога се одбележуваше 90-годишнината од раѓањето на Конески, излегоа првите два тома *Поезија*, од неговите *Целокупни дела*, критичко издание под редакција на Милан Ѓурчинов, што потоа прерасна во комплексен десетгодишен

проект. Идејата да се направи прво опсежно критичко издание во македонската јазична средина, сосема логично падна на Конески, автор што е мошне податлив за ваков потфат. Се разбира, низ работата се покажа дека таа податливост може да биде и пречка во некои моменти, кои лесно стануваа предизвици. Оттогаш до денес излезени се или се во печат 10 тома, а во завршна фаза се уште најмалку три. Се покажа дека се работи за исклучително корисен материјал, кој не само што го собира и тематски го класификува делото на Конески туку и текстолошки го обработува материјалот што треба да се објави, имајќи ги предвид првообјавите, верзиите на текстот, можните ракописи и сл.

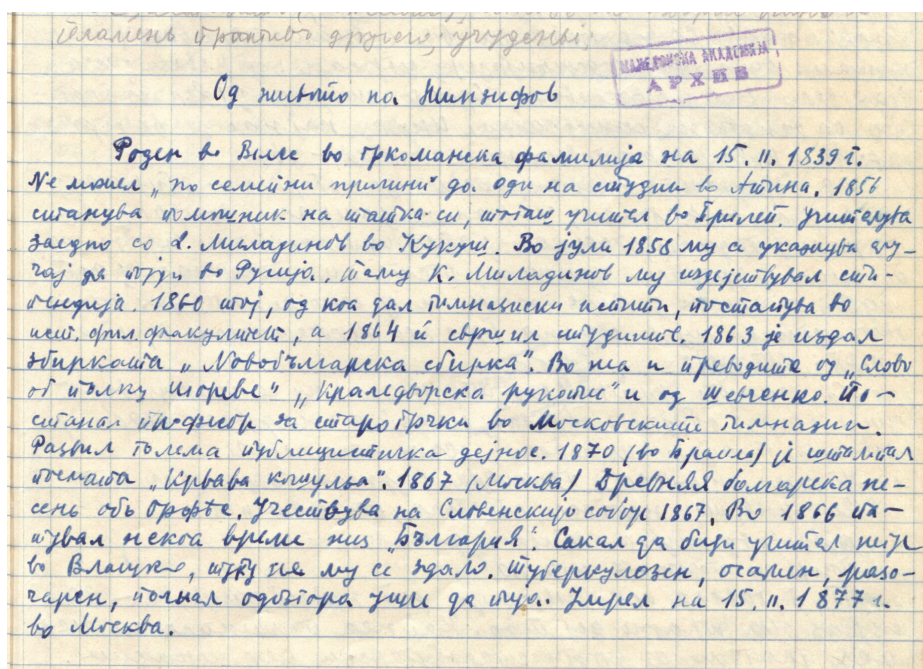
Имајќи го предвид сето ова, работењето со некаков вид архива се наметнува како основно средство во создавањето критички изданија. Во основата на дефинирањето на критичкото издание стои дека се работи за „обид за конструирање текст користејќи ги сите достапни докази, независно од методологијата“; односно, уште поконкретно, се работи за работа и споредба на сите познати објави, како и на можните ракописи на некој текст. Во таа смисла, „се поттикнуваат читателите повеќе да мислат на работата отколку на специфичниот начин на кој е претставен ракописот“.

При ваквите приредувачки потфати, голем удел има и изборот на авторот. Кај Конески се појавуваат избори што тој самиот ги направил, па редакторите, обично, во ваквите случаи ги имаат предвид желбите, односно иницијалниот пристап на авторот, ја задржуваат целината, а додаваат познати или непознати дела во одделен том или како прилог кон актуелниот. Таквиот пристап на Ѓурчинов, кој наоѓа своја поткрепа во теориската литература за создавањето критички изданија, се појавува како методолошка постапка и при подготовката на критичкото издание на делата на Андриќ:

Врз основа на исцрпувањата на обемијата граѓа врзана за живојот и делото на големиот писател на српската книжевност, утврдено е дека за неговите наведени збирки може недвосмислено да се каже дека нив самиот тој ги приредил за објавување. Фактот дека писателот избрал еден, а не друг расказ за збирката, дека некои раскази свесно ги има изоставено од збирката, иако тие веќе биле објавени во списанија, укажува на неговото став кон суштината на раскажувачката уметност, како и на неговиот однос кон целината и еднин-

својото на збирката и ирејштинува ирилог за разбирањето на неговата поезика!¹

Во таа смисла, водејќи се според изборите што ги направил самиот Конески, излегоа првите два тома со неговата поезија. Сепак, во делот Прилози и коментари, поместени се, на пример, неколку песни од ракописната „Збирка песни“, кои се чуваат во Архивот на МАНУ, некои од нив пишувани на српскохрватски, а некои на македонски „со видни елементи на прилепскиот говор“ (Конески 2011: 325), меѓу кои е и ракописот на „Писмо на една мајка“, песна напишана по урнекот на познатата песна на Сергеј Есенин, за која Конески зборува во „Разговорите“ со Цане Андреевски. Во другиот дел се обработуваат само споредби во однос на изданија што ги подготвил самиот автор и разликите меѓу нив, односно авторедакцијата што ја правел Конески, освен песната „Штруци“, за која се појавува автограф во Архивот на Конески, па споредбите се прават и со ракописот, а не само со објавите.

¹ <https://www.ivoandric.org.rs/критичко> издање <https://www.ivoandric.org.rs/%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%BE-%D0%B8%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D1%9A%D0%B5>

Веќе гледаме дека архивот станува клучен или, во најмала рака, почетен, прв чекор во работата врз критичките изданија. Во поезијата тоа се огледува и преку низа факсимили на песни објавени и во вториот том, преку кои текстолошката обработка на материјалот го следи патот на создавањето и на оформувањето на песната, а потоа – преку верзиите – и на измените, односно редакциите што ги подготвува авторот. Покрај користењето на архивата на самиот автор, работата бара нужни мали отклонувања и кон други архиви. Па, така, за да се утврди како е дојдено до препевот, на пример, на „Старинска песна“ и „Љубовно признание“ од *Ноктиа сиропи Водици* од Шекспир, објавени во *Културен живој* од 1951 г., мораше да се пребара архивот на МНТ, каде што немаше зачувани текстови од овие претстави, но и архивот на Илија Милчин, каде што Јелена Лузина го пронајде и ни го стави на располагање театарскиот испис на чија прва страница со рака е напишано дека препевот на стиховите е на Конески (преводот е на Милчин) (сп. Конески 2013; Карапејовски 2012).

Уште само една мала илустрација: подготовката на критичкиот текст на *Историската фонологија*, на пример, подразбираше споредување на изворниот текст на македонски јазик напишан од Конески, умножен на шапирограф и даден на неколкумина (копија се чува и во библиотеката на Катедрата за македонски јазик на Филолошкиот факултет), првата објава на англиски и текстот подготвен за печатење на македонски. Или, пак, во однос на *Грамајиката* и некои други прилози за јазикот на Конески, каде што може да се проследи објавувањето одделни статии за делови од Граматиката, кои потоа се преработуваат и се вклопуваат во монографско издание (Конески 2021).

Приредувачки искуства од томот VI, посветен на *Македонскиот XIX век*

Оваа предисторија за работата врз Критичкото издание на Конески нè доведува до томот VI, предвиден да се занимава со македонскиот XIX век. Во оставнината на акад. Ѓурчинов стоеше веќе редактиран текст на подготовката за издавањето на овој том, чиј првичен избор и критички белешки му беа доверени да ги направи проф. Георги Сталев. Приредувачите на овој том (авторите на текстов) пристапија кон препрочитување и

класификување на материјалот пронајаден во архивата на Ѓурчинов, извршувајќи на крајот нова селекција и докомплетирање на материјалите, како и нивна финална подготовка за печат.

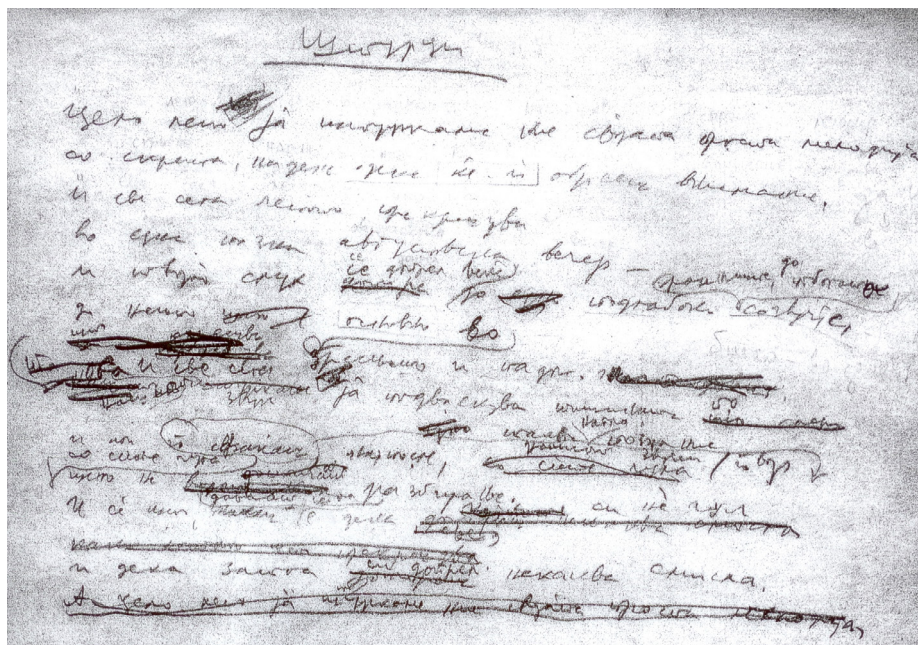
Структурата и композицијата во конечната верзија на овој том го почитува изборот на текстовите од книгата *Македонскиот XIX век* (1986) на акад. Блаже Конески, проширен и со други текстови посветени на оваа тема, веќе селектирни и означени од страна на акад. Ѓурчинов. Понатаму, во координација со Одделението за лингвистика и литературна наука при МАНУ, како и со новиот редактор на изданието, акад. Катица Ќулавкова, решено е во овој том да се покрие пред сè книжевноисториската тематика на македонскиот XIX век, додека статиите на Конески кои се посветени на јазични теми поврзани со овој период, им се отстапија на колегите што работат на приредување на понатамошните томови од ова критичко издание.

Концепцијата на том VI под наслов *Македонскиот XIX век* ги обединува во себе *хронолошкиот* и *тематскиот* принцип, т.е. во содржината на книгата се најпрвин поместени временски најстарите објави на Блаже Конески на оваа тема, а потоа статии кои се групирани според одделни тематски подрачја или автори. Согласно ова начело, изборот започнува со неколку текстови на Конески кои датираат од периодот 1945-1951 година, а каде што припаѓаат обемната статија „Македонската литература и македонскиот литературен јазик“ (1945), извадокот од рефератот поднесен на Основачкото собрание на Друштвото на писателите на Македонија (1947), како и првите текстови за Исаија Мажовски и Рајко Жинзифов (1951). Понатаму, проникнувајќи ги хронолошкиот и тематскиот принцип, во одделни поглавја се групирани статиите за Просветителството во Македонија: Крчовски и Пејчиновиќ, текстовите за Цинот, оние за Миладиновци, за Прличев, за Цепенков, за Пулевски, а на крајот и некои други статии, кои не влегуваат стриктно во тематиката на споменативе поглавја. Од хронолошкиот принцип е отстапено само во случајот на подолгата студија „Кон македонската преродба – македонските учебници во XIX век“, која датира од 1949 година, но заради обемот и заради посебноста во пристапот е поместена на крајот од овој том, т.е. од 349 до 452

стр. Така се дојде до книга која во печатената форма содржи 32 одделни текста, и која заедно со изборот и коментарите има вкупен обем од 480 страници.

Комплетирањето на изданието со новоселектираните текстови, особено со оние кои не се составен дел од книгата *Македонскиот XIX век*, претпостави нови истражувања низ архивите и библиотеките: беше неопходно пронаоѓање и фотокопирање на фототипското издание на воведната студија од 1945 година, како и на неколку текстови од весникот *Нова Македонија*, како и од списанието *Културен живот*. Од особена важност беше да се направи внимателна споредба на одделните текстови посветени на слични теми или автори, заради одбегнување на повторувањата.

При сето тоа во томот бр. VI од критичкото издание на Конески е објавен само еден факсимил, па должни сме да ја објасниме причината за ова. Недостатокот од автографски материјали е евидентиран уште од Георги Сталев, кој веќе во својата воведна белешка за оваа книга изјавува дека „во фондот Б.Конески во МАНУ не се пронајдени автографи или машинописи на текстови од Конески посветени на оваа тема, освен некои белешки – потсетници“. (Конески 2020: 12) Согласно ова тврдење, во томот бр. VI навистина нема многу факсимили, но сепак е преземен еден, кој е публикуван на стр. 456 од книгата, заедно со коментарот на Сталев под наслов „Една белешка во нотес“. Имено, во еден мал и непретенциозен бележник на Конески од 1941 година Сталев пронаоѓа прво и можеби најрано фокусирање на Конески со темата на XIX век, поточно него го согледува во записот насловен „Од живото на Жинзифов“. Станува збор за куса биографска белешка, од само 16 реда, посветена на животот и делото на поетот Рајко Жинзифов, од неговото раѓање во 1839 во Велес, сè до смртта во 1877 во Москва. Записот е составен на македонски јазик, во периодот кога Конески се наоѓал надвор од Македонија, т.е. бил на студиите најпрвин во Белград, а потоа и во Софија. Факсимилот го добивме и го објавивме благодарение на соработката со Архивот на МАНУ.

Процесот на евидентирање и документирање на статиите влезени во изборот резултираше со изработка на табеларна белешка, со детални податоци за првообјавите на застапените текстови. Во неа прецизно може да се согледа потеклото на секоја статија од Конески која е посветена на оваа тематика, што важи како за текстовите преземени од книгата *Македонскиот XIX век*, така и за оние надвор од оваа книга. При изработката на оваа табела беа вршени дополнителни архивски и библиотечни истражувања, заради верификување на податоците во публикациите како *Годишен зборник на филозофскиот факултет*, списанијата *Македонски јазик*, *Литературен збор*, *Нов ден*, *Современост*, *Спектар* и др.

И на крајот, од име на приредувачите на оваа книга, кои од скромни средувачи на архивски материјали се преобразија во пасионирани читатели на обработуваните текстови, не можеме во оваа пригода да не изнесеме некои од, за нас, најубавите и најзначајните места во кои Блаже Конески се искажува за автори, дела и состојби во македонската книжевност на XIX век. Би започнале од самиот почеток, од статијата „Македонската литература и македонскиот литературен јазик“, од 1945 година:

Дури њосџиџна народоџи наш национална свесџи, џа наедно и свесџи дека џреба да изџради свој книжевен јазик, џремина едно досџа долџо време коџа шџо сеџак се развиваше лиџераџурна дејносџи на македонски јазик. Нашаџа лиџераџура оџ 19 век се каракџеризира имено со џоа, шџо јазикоџи џука во основаџа си е македонски, без да се има оџ друџа сџрана јасна џредсџава дека џој џреба да се развие во одреден џравец како лиџераџурен. До свесџа за национална самосџојносџи, нашиоџи народ – џоџаш во џрвџиџе џредчувсџиџија на својаџа џрероџба, џребаше ушџе да се џробива најред. (Конески 2020: 15)

Во текстот „Македонската литература во XIX век“, од 1950 година, Конески сосема реално и трезвено ги просудува појавите и постапките, согледани во неопходниот историски контекст:

Генераџијаџа на Миладинов, Жинзифов и Прличев сџори во џиџе услови она шџо можеше и колку шџо можеше да сџори. Таа џосџави и некои сушџесџивени џрашања во однос на најџамошниоџи развџиок на македонскиоџи народ, но во далеку џомала мера усџеа џиџе џрашања висџински и да џи реши, џака шџо џиџе џодоџна се вклоџија во целиоџи оној заџлеџкан комџлекс на односи и џенџенџи шџо џо доби имеџо „Македонско џрашање“ (Конески 2020: 63)

Особено поттикнувачки од денешна гледна точка се чинат согледбите на авторот искажани во есејот „За песните на К.Миладинов“ (1980) а се однесуваат на неопходноста од споредбено согледување на националното и светското книжевно наследство. Нешто слично Конески луцидно зебе-лежал и во други пригоди, на пример по повод „медитеранските контексти“ на нашата современа поезија, согледани преку идејата за творечка симбиоза на локалното и глобалното:

... во џесниџе на Консџанџин Миладинов имаме доџири со друџи современи џоезиџи, џред сџе, разбирливо, со рускаџа. Некои асоџијаџи не водаџи до Жуковски, Пушкин и Лермонџов. (...) И овој моменџи џо исџакнувам џоради осовременувањето и мисловноџо и емоџионалноџо збоџаџување на нашаџа џоезија во конџакџи со џоезијаџа на друџи народи. Го исџакнувам џоради џоа шџо еден современ џоеџи џреба да живее и

Минаӣо̄шо си го̄ ӣре̄ӣс̄та̄вуваме секо̄гаш не̄ӣолно: како да замислуваме ӣразни улици, ӣресушени речни корӣта, низ кои ӣече сив ӣолумрак, каде ш̄ӣо ӣечел бескрајно разнообразен живоӣ. Само збороӣ на ӣое̄ӣо̄ӣ с̄ӣасува неш̄ӣо ӣовеке оо̄шој живоӣ, ӣа не̄ рас̄ӣревожува некој мӣ како се̄га да го̄ ӣреживуваме. (Конески 2020: 254)

Слободно можеме да кажеме дека на сличен начин и ние како приредувачи на оваа книга го доживеавме минатото, возбудено прелистувалќи ги одново и одново страниците и записите на Конески посветени на нашата книжевност од XIX век. Тоа не̄ поттикнува да заклучиме дека преку архивата на акад. Ѓурчинов ни се овозможи оживување на еден значаен аспект од книжевната архива на акад. Конески, така што меморијата и сеќавањето се вкрстија со нашата современост и ја потврдија постојаната актуелност на минатото денес.

Литература:

- Андреевски, Ц. 2020. *Разговори со Конески* (второ издание). Скопје: Матица македонска.
- Ѓурчинова, А. 2006. „Есејот на Конески *Македонската иоезија во медитеранската сфера* како поттик за понатамошни проучувања на медитеранскиот контекст на нашата книжевност“, во *Контексти*, 275-280. Скопје: Култура.
- Капушевска-Дракулевска, Л. 2015. *Созвучја*. Скопје: Магор.
- Карапејовски, Бобан. 2012. „Поетскиот превод меѓу создавањето и пресоздавањето врз примерот на циклусот 'Пораки од исток' од Блаже Конески“, *Меѓународен научен симпозиум Блаже Конески и македонскиот јазик, лијераиура и кулиура*, 579–588. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- Конески, Блаже. 2011. *Поезија, кн. I (Целокуќни дела на Блаже Конески, крииичко издание во редакција на Милан Ѓурчинов)*. Приредувач: Милан Ѓурчинов. Скопје: МАНУ.
- Конески, Блаже. 2013. *Прејевии (Целокуќни дела на Блаже Конески, крииичко издание во редакција на Милан Ѓурчинов)*. Приредувач: Милан Ѓурчинов, соработник: Бобан Карапејовски. Скопје: МАНУ.
- Конески, Блаже. 2018. *Свеио̄ӣ на ӣеснаӣа и ле̄гендаӣа (Целокуќни дела на Блаже Конески, крииичко издание во редакција на Милан Ѓурчинов)*. Приредувач: Милан Ѓурчинов, соработник: Бобан Карапејовски. Скопје: МАНУ.

- Конески, Блаже. 2020. *Македонскиот XIX век (Целокуќни дела на Блаже Конески, критичко издание во редакција на Милан Ѓурчинов и Капица Ќулавкова)*. Составиле: Анастасија Ѓурчинова, Лидија Капушевска-Дракулевска, Бобан Карапејовски, Белешки и коментари: Георги Сталев. Скопје: МАНУ.
- Конески, Блаже. 2021. *Историја на македонскиот јазик. Историска фонологија на македонскиот јазик (Целокуќни дела на Блаже Конески, критичко издание во редакција на Капица Ќулавкова)*. Приредувачи: Веселинка Лаброска, Људмил Спасов, соработници: Искра Пановска-Димкова, Љупчо Митревски). Скопје: МАНУ.
- Мартиноска, А. 2021. „Блаже Конески како инспирација“, *Предавање на 54. Лейна школа на МСМЈЛК*: <https://www.youtube.com/watch?v=Z7Q3MSKVnUg> (Пристапено на: 10.09.2021)
- Остен, М. 2005. *Покрадено ѓамћење*. Нови Сад: Светови.
- Сонтаг, С. 2006. *За сѝрадањето на оруѓието*. Скопје: Темплум.
- Толковен речник на македонскиот јазик*. 2003. Том I. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Толковен речник на македонскиот јазик*. 2006. Том III. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.
- Фуко, М. 2007. „За другите простори, хетеротопии“. *Асѝекѝи на оруѓосѝа* (прир. И. Цепароски), 33-43. Скопје: Евро-Балкан Пресс, Менора (превод: А. Димишковска Трајановска).

Assmann, J. 2008. *Kulturno pamćenje*. Zenica – Tuzla, Vrijeme&NAM. <https://www.ivoandric.org.rs> [пристапено на 11.9.2021]

Anastasija Gjurčinova

Lidija Kapuševska-Drakulevska

Boban Karapejovski

**FROM ARCHIVE TO PUBLICATION
(CONCERNING VOLUME VI OF THE EDITION OF CRITICISM OF
BLAŽE KONESKI)**

Summary

The article focuses on the editorial experiences concerning the preparation of Volume VI (The Macedonian XIX Century, edited by A. Gjurčinova, L. Kapuševska-Drakulevska and B. Karapejovski) from the “Edition of Criticism of the Complete Output of Blaže Koneski”, research project of MANU, initiated and commenced by the editorial work of Academician Milan Gjurčinov (1928-2018).

Motivated by the materials found in the archive of Academician Gjurčinov, as well as by the notes and commentaries composed by prof. d-r Georgi Stalev, the following steps were undertaken: recording, completing, selection and classification. The structure and composition of the final version of this volume respects the selection of the texts from the book The Macedonian XIX Century by Academician Blaže Koneski (above all, those whose theme is literary history), expanded by other texts dedicated to this topic, already selected and marked by Academician Gjurčinov. The concept of the book follows the chronological and thematic principle.

The work contains the historical as well as the current aspect of research. Through the aspects of the literary archive of Academician Koneski, the memory and remembrance merge with our contemporary moment, and illustrate the relevance of the past today, as well as the ways in which the heritage of history and tradition redefine our present.

Keywords: Blaže Koneski, Milan Gjučinov, archive, memory.